

tok deagrarnizacije i deruralizacije u zagrebačkoj ųupaniji

maja jugović

adolf malić

fakultet prometnih znanosti
sveučilišta u zagrebu,
zagreb, hrvatska

primljeno studenoga 1994.

Deagrarnizacija i deruralizacija vrlo su očite na rubnom području Zagreba.

Zagreb, najveće gradsko i industrijsko središte Hrvatske, uvelike privlači i upija populaciju najbliže okolice.

Od 1961. do 1991. broj poljoprivredne populacije u Zagrebačkoj ųupaniji smanjio se od 102.884 na 26.423 osobe.

U 1961. postotak poljoprivrednog stanovništva bio je znatno viši, ali u 1991. pao je na 16%. Također je bila snažna deruralizacija kao posljedica izrazite deagrarnizacije u ųupaniji.

Premda je grad Zagreb rastao vrlo brzo, porast stanovništva ųupanije između 1961. i 1991. iznosio je samo 4%, a između 1961. i 1971. zabilježen je čak pad od 2,7%.

—> Zagrebačka ųupanija zaprema 2.076 km², ili 3,4% teritorija Republike Hrvatske. Podijeljena je gradom Zagrebom na zapadni i istočni dio. U Zagrebačkoj ųupaniji danas je 20 općina i grad Samobor. ųupanija ima 562 naselja: Samobor (62), Brckovljani (14), Brdovec (13), Dubrava (27), Dugo Selo (9), Farkaševac (11), Gradec (20), Hruševac Kupljenski (18), Jakovlje (3), Jastrebarsko (54), Klinča Sela (16), Pisarovina (14), Preseka (16), Pušća (16), Rakovec (12), Rugvica (24), Sošice (87), Sveta Nedjelja (68), Sveti Ivan Zelina (13), Vrbovec (41) i Žumberak (24). Godine 1991. živjelo je u prostoru Zagrebačke ųupanije 167.145 stanovnika.

Izložena analiza deagrarnizacije i deruralizacije temelji se na službenim statističkim pokazateljima. Poseban je problem u istraživanju ovih fenomena, kao razvojnih procesa, bilo sređivanje podataka s obzirom na svježinu promjena političko-teritorijalne razdiobe — promjene općinskih granica. Zagrebačka ųupanija jest prostor vrlo raznorodnih prirodnih osobina, raznolikih oblika naseljenosti i složenih i nejednolikih načina veza i komunikacija, osobito s gradom Zagrebom.

U zapadnom dijelu smjenjuju se gorski prostori Žumberačke gore i Samoborskog gorja s depresijom Crne Mlake, obroncima Vukomeričkih gorica, Marijagoričkog pobrđa i aluvijalnih ravni Save i Krapine. Na istoku

pretežu niski aluvijalni predjeli Save i Lonje, te prigorski pristranci Medvednice.

U naseljenosti Zagrebačke županije prevladava sitna seoska struktura s prosječnom veličinom 297 stanovnika po naselju. Malih seoskih naselja ima više u zapadnom gorskom dijelu županije, a nešto veća sela nalaze se u nižim aluvijalnim dijelovima Prisavlja i Polonja.

Prometna je povezanost bila uvijek, pa i danas, vrlo raznolika: od klasične željeznice do gradskoga, prigradskog i međumjesnog autobusnog prometa. Prometni položaj naselja u pogledu prometne dostupnosti prije svega prema glavnom urbanom i industrijskom žarištu Zagreba jedan je od presudnih čimbenika u opsegu deagrarizacije i deruralizacije prostora Zagrebačke županije.

Zagreb, vodeće urbano i industrijsko središte Republike Hrvatske oduvijek je bitno utjecao na svoju okolicu. No, u posljednjih tridesetak godina Zagreb je postao naprosto snažan usisni magnet, koji kao urbano i industrijsko središte prve vrste, još uvijek privlači okolno stanovništvo. Naravno da se to osjeća prije svega u snažnim preobražavajućim procesima bliže okolice, u njezinu ubrzanom deagrariziranju i deruraliziranju. Zagreb se ubrzano širi, pa je tako od 1961. do 1991. samo broj stanova povećan za 274% ili gotovo za tri puta. Zagreb privlači okolno stanovništvo i višom kvalitetom infrastrukture. Tako je od 1970. do 1992. npr. broj telefona u Zagrebu povećan za preko pet puta.

Zagreb je danas vrlo snažan ponuđač radnih mjesta. Godine 1993. bilo je zaposleno u Zagrebu 352.827 osobe, od čega u industriji oko 26%, a u tercijarnom sektoru više od 2/3 zaposlenih.

Između 1961. i 1971. veći porast stanovništva Zagreba odnosio se na rast stanovništva centra grada. Od 1971. do 1991. glavnina rasta Zagreba seli se na rubna područja Seseva, Velike Gorice i Zaprešića. Rubni dijelovi Zagreba preuzimaju stambene funkcije, a centralna gradska jezgra Zagreba pretvara se sve više u snažno poslovno središte.

Razvoj Zagreba kao urbanog i industrijskog središta uvjetovalo je procese deagrarizacije i deruralizacije njegove šire okolice. Taj ćemo proces izložiti na tri načina:

1. prikazom ekonomskog sastava stanovništva Zagrebačke županije,
2. prikazom smanjenja ukupnog broja poljoprivrednog stanovništva po općinama Zagrebačke županije, i
3. prikazom udjela ukupnog broja poljoprivrednog stanovništva u ukupnom broju stanovnika po općinama od 1961. do 1991.

Promjena ekonomskog sustava stanovništva županije najbolje je vidljiva u tablici 1.

Na teritoriju današnje Zagrebačke županije, godine 1961. obitavalo je 89.774 radnika (100%). U to su vrijeme industrija i rudarstvo imali udio u ukupnom broju zaposlenih od 9,2% i bile su na drugom mjestu. Bez opasnijih konkurenata, poljoprivreda i ribarstvo bila bi vodeća djelatnost sa 70,3% zaposlenih, a na trećem mjestu po udjelu dolaze obrtništvo i osobne usluge sa 4,9%, potom građevinarstvo sa 2,5%, promet i veze sa 2,3%, obrazovanje, kultura i socijalna skrb sa 1,3%, dok šumarstvo, te stambena i komunalna djelatnost zajedno sudjeluju sa svega 1,2%. Ostali su zaposleni u nekim drugim djelatnostima, ili je pak nepoznato.

Tablica 1

Ekonomski sastav stanovništva Zagrebačke županije po djelatnostima 1961., 1971. i 1991.

	Zagrebačka županija		
	1961.	1971.	1991.
Industrija i rudarstvo	8.237	11.766	20.133
Poljoprivreda i ribarstvo	63.140	46.996	14.766
Šumarstvo	305	264	301
Građevinarstvo	2.282	1.788	2.716
Promet i veze	2.068	2.472	3.418
Trgovina i ugostiteljstvo + turizam samo 1993	1.637	2.952	7.132
Obrtništvo i osobne usluge	4.442	4.653	8.369
Stambena i komunalna djelatnost	733	754	993
Obrazovanje, kultura i socijalna skrb	1.728	2.156	5.946
Državna uprava i pravosuđe	1.124	1.221	2.900
Ostale djelatnosti samo za 1965. i 1974.	828	133	—
Nepoznato i izvan djelatnosti samo za 1965. i 1974.	3.262	664	—
Vodoprivreda samo za 1993.	—	—	185
Financijske, tehničke i poslovne usluge samo 1993.	—	—	1.613
Lica na privremenom radu u inozemstvu samo 1974.	—	8.609	—
Ukupno	89.774	84.041	70.302

Izvor:

1. Popis stanovništva 1961. Aktivnost i delatnost, Beograd: Savezni zavod za statistiku, 1965.
2. Popis stanovništva 1971. Stanovništvo-delatnost, Beograd: Savezni zavod za statistiku, 1974.
3. SLJHŽ-1993, Zagreb: Državni zavod za statistiku RH, 1993.

Tablica 2

Ukupan broj poljoprivrednog stanovništva na prostoru Zagrebačke županije od 1961, 1971, 1981. i 1991.

Općina	1961.	1971.	1981.	1991.
Samobor	9.183	7.021	2.744	1.150
Brckovljani	2.540	1.996	937	525
Brdovec	1.504	1.212	217	144
Dubrava	5.913	4.523	3.138	1.862
Dugo Selo	1.494	1.341	549	323
Farkaševac	3.126	2.570	1.771	1.318
Gradec	4.040	3.402	2.203	1.144
Hruševac Kupljenski	3.328	2.617	1.407	930
Jakovlje	1.817	1.538	676	285
Jastrebarsko	11.734	10.134	4.820	2.742
Klinča Sela	3.712	3.273	1.579	862
Pisarovina	4.672	4.080	2.492	1.902
Preseka	3.119	2.133	1.682	1.020
Pušća	2.434	1.817	729	299
Rakovec	1.926	1.528	1.228	898
Rugvica	3.978	3.398	1.704	818
Sošice	7.638	5.985	2.352	1.044
Sv. Ivan Zelina	15.227	12.525	7.949	5.088
Sv. Nedjelja	2.157	1.331	609	261
Vrbovec	8.781	6.886	4.678	2.543
Žumberak	4.561	3.574	1.959	1.268
Zagrebačka županija	102.884	82.883	45.423	26.423

Izvor:

1. Popis stanovništva 1961, Beograd: SZS, 1965.
2. Popis stanovništva 1971, Beograd: SZS, 1974.
3. Popis stanovništva 1981, Beograd: SZS, 1984.
4. SLJHŽ-1993, Zagreb: Državni zavod za statistiku RH. 1993.

Trideset godina poslije, tj. 1991. Zagrebačka županija broji 70.302 zaposlena, odnosno 22% manje u odnosu na 1961. Udio zaposlenih u poljoprivredi i ribarstvu smanjio se za 76,6% u odnosu na 1961. godinu, dok sve ostale djelatnosti bilježe znatan porast.

Analizom predočenih podataka možemo uočiti da se ukupan broj poljoprivrednog stanovništva uveliko smanjio od 1961. do 1991. Naime, trend opadanja ovdje je konstantan, ali ipak je najveći u razdoblju od 1971. do 1981. Ukupan broj poljoprivrednog stanovništva po općinama smanjio se u odnosu na 1961. za:

Brdovec	90,4%
Sv. Nedjelja	87,9%
Pušča	87,7%
Samobor	86,5%
Sošice	86,4%
Jakovlje	84,3%
Rugvica	79,5%
Brckovljani	79,3%
Dugo Selo	78,4%
Klinča Sela	76,8%
Jastrebarsko	76,6%
Žumberak	72,2%
Hruševac Kupljenski	72,1%
Gradec	71,7%
Vrbovec	71,0%
Dubrava	68,5%
Preseka	67,3%
Sv. Ivan Zelina	66,6%
Pisarovina	59,3%
Farkaševac	57,8%
Rakovec	53,4%

Na razini cijele županije, smanjenje broja poljoprivrednog stanovništva iznosi 74,3%.

Da bismo još bolje uočili deagrarizaciju, kao sljedeći pokazatelj uzet ćemo odnos ukupnog broja poljoprivrednog stanovništva 1961. i 1991. i ukupan broj stanovnika tih popisnih godina. Tako deagrarizacija poljoprivrednog stanovništva po općinama iznosi:

Općine:	1961. u %	1991. u %
Samobor	36,0	3,3
Brckovljani	56,1	10,9
Brdovec	23,1	1,6
Dubrava	81,5	33,8
Dugo Selo	31,1	3,3
Farkaševac	90,1	60,4
Gradec	76,7	30,2
Hruševac Kupljenski	64,7	22,4
Jakovlje	44,3	7,5
Jastrebarsko	68,0	15,7
Klinča Sela	69,3	17,4

Pisarovina	85,4	45,2
Preseka	91,4	56,7
Pušća	52,9	6,6
Rakovec	92,1	62,5
Rugvica	80,5	15,9
Sošice	89,9	34,1
Sv. Ivan Zelina	82,4	29,7
Sv. Nedjelja	33,6	2,0
Vrbovec	70,9	19,0
Žumberak	87,7	32,7

Prosječan odnos ukupnog poljoprivrednog stanovništva i sveukupnog broja stanovnika na prostoru Zagrebačke županije godine 1961. iznosio je 64,0%, a tri desetljeća poslije, 1991, taj se broj smanjio na 15,8%.

Deagrarizacija kao proces odvajanja poljoprivrednog stanovništva od agrara, tj. zemlje kao egzistencijalne osnove, više je nego vidljiva i stvarna na prostoru Zagrebačke županije, zahvaljujući u prvom redu industrijskom, tercijskom i urbanom razvitku.

Deruralizacija kao proces napuštanja sela i prelazak u grad gotovo uvijek prati deagrarizaciju (ali i ne mora), a obje su izazvane industrijalizacijom i urbanizacijom. Prostor Zagrebačke županije danas broji 562 naselja, od kojih je velika većina seoskog karaktera. Pod utjecajem industrijalizacije i urbanizacije mnoga seoska naselja koja se nalaze u gravitacijskom području urbano-industrijskih centara i zona jačaju, dok seoska naselja koja su ostala izvan tih domašaja ili pak na periferiji urbano-industrijske naseljske mreže, slabe ili potpuno nestaju.

Više je nego nepovoljno s prostornog gledišta pražnjenje ruralnih sredina, stoga treba planirati jačanje određenih seoskih aglomeracija u kojima će se zadržati ljudi i potaknuti djelatnost, te će se tako održati i oživjeti ispražnjene ruralne prostore.

Deruralizacija prostora Zagrebačke županije vrlo je zanimljiva. Kao osnovni pokazatelj deruralizacije uzet ćemo sam broj stanovnika po nooosnovanim općinama u županiji po popisnim godinama 1961, 1971, 1981. i 1991.

Već na prvi pogled možemo zaključiti da proces deruralizacije nije potpun (tablica 3), odnosno da ga nema u svim općinama. Nisu sve općine zabilježile pad sveukupnog broja stanovnika, dapače broj stanovnika u nekih je porastao. Po intenzitetu deruralizacije, općine možemo razvrstati u tri skupine.

Prvu skupinu sačinjavaju općine koje su od 1961. do 1991. bilježile konstantan porast stanovništva. To su: Samobor sa 34,9% porasta u odnosu na 1961, Brdovec sa porastom od 34,7%, Dugo Selo sa 103,3%, te općina Sv. Nedjelja sa porastom od 102,5%. U ove četiri općine deruralizacija je, možemo reći, strana pojava s obzirom da one bilježe rast stanovništva svake popisne godine.

Drugu skupinu čine općine koje do popisa 1981. gube stanovništvo, no na popisu 1991. bilježe porast, tako da im je broj stanovnika 1991. veći u odnosu na 1961. godinu. To su općine Brckovljani sa porastom od 6,1%, Jastrebarsko sa 1,2%, Rugvica sa 3,8% i Vrbovec sa 7,8%. Prema ovim podacima zaključujemo da je u općinama deruralizacije bilo do 1981. no

danas, prema zadnjem popisu, one idu u skupinu koja bilježi porast stanovnika, zahvaljujući napretku industrije i tercijarnih djelatnosti ili u samim općinama, ili pak u susjednim općinama.

Treću skupinu čine ostale općine koje od 1961. do 1991. imaju konstantan trend opadanja ukupnog broja stanovnika, a to su Dubrava s padom broja stanovnika od 24,1%, Farkaševac 37,1%, Gradec 28,1%, Hruševac Kupljenski 19,5%, Jakovlje 6,8%, Klinča Sela 7,4%, Pisarovina 23,1%, Preseka 47,3%, Pušća 1,2%, Rakovec 31,4%, Sošice 64,0%, Sv. Ivan Zelina 7,2% i Žumberak 25,4%.

Tablica 3

Broj stanovnika po općinama Zagrebačke županije od 1961. do 1991.

Općina	1961.	1971.	1981.	1991.
Samobor	25.504	27.004	32.182	34.470
Brckovljani	4.524	4.393	4.351	4.802
Brdovec	6.505	7.207	8.319	8.762
Dubrava	7.258	6.513	5.940	5.511
Dugo Selo	4.800	5.951	7.951	9.757
Farkaševac	3.470	3.020	2.564	2.181
Gradec	5.268	4.348	4.213	3.788
Hruševac Kupljenski	5.142	4.686	4.493	4.157
Jakovlje	4.098	3.778	3.710	3.819
Jastrebarsko	17.258	17.270	17.160	17.473
Klinča Sela	5.355	5.080	5.053	4.961
Pisarovina	5.469	4.778	4.590	4.207
Preseka	3.413	2.557	2.339	1.799
Pušća	4.602	4.198	4.286	4.547
Rakovec	2.092	1.823	1.683	1.436
Rugvica	4.944	4.507	4.263	5.134
Sošice	8.496	6.877	4.597	3.060
Sv. Ivan Zelina	18.489	17.741	17.165	17.152
Sv. Nedjelja	6.413	8.093	10.926	12.988
Vrbovec	12.387	11.979	12.586	13.359
Žumberak	5.201	4.621	3.936	3.882
Zagrebačka županija	160.688	156.424	162.307	167.145

Izvor:

1. Popis stanovništva 1961, Beograd: SZS, 1965.
2. Popis stanovništva 1971, Beograd: SZS, 1974.
3. Popis stanovništva 1981, Beograd: SZS, 1984.
4. SLJHŽ-1993, Zagreb: Državni zavod za statistiku RH, 1993.

Ovi podaci jasno pokazuju da je u ovim općinama deruralizacija prisutna, zbog nepostojanja industrije, zaostajanja same općine, te mogućnosti odlaska u veće urbano-industrijske centre, od kojih je u ovom slučaju najprikladniji Zagreb.

Prema ovoj analizi možemo zaključiti da je proces deruralizacije tj. proces napuštanja sela, poljoprivrede i seoskog načina života i prijelaz u urbanu sredinu, uvelike prisutan na prostoru Zagrebačke županije. Broj stanovnika Zagrebačke županije u cjelini je još uvijek u porastu zahvaljujući općinama Brdovec, Dugo Selo, Sv. Nedjelja, i napose Samoboru. Kada bismo isključili ove četiri općine iz ukupnog broja stanovnika Zagrebačke županije i 1961. i 1991, ovaj bi prostor zabilježio pad za 16.198 stanovnika, odnosno od 13,8%. Uzmemo li u obzir relativno slab porast stanovništva

i pribrojimo li i prirodni priraštaj dolazimo do zaključka da Zagrebačka županija zapravo još uvijek gubi stanovništvo.

Promjena ekonomske strukture stanovništva posljedica je procesa deagrarizacije. Gledajući ukratko, prema sektorima možemo zaključiti da je 1961. na prostoru Zagrebačke županije 70% ukupnog broja aktivnog stanovništva radilo u poljoprivredi i šumarstvu, svega 11,7% u industriji i građevinarstvu, a preostalih 18,3% u uslužnim djelatnostima. Trideset godina poslije ukupan broj zaposlenog aktivnog stanovništva smanjio se u odnosu na 1961. za 21,7%. U poljoprivredi i šumarstvu od ukupnog broja sudjeluje svega 21,5%, u sekundarnom sektoru 32,5%, te u tercijarnom 46,1%. Iz ove promjene ekonomske strukture stanovništva najbolje se uočava proces deagrarizacije.

Tablica 4

Društveni proizvod u 1973. i 1989. u postocima¹

Prostor	Zagrebačka županija	
	1973.	1989.
Godina		
Ukupno	100,0	100,0
Industrija i rudarstvo	31,0	47,0
Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo	39,1	23,1
Građevinarstvo	6,7	4,9
Promet i veze	3,7	4,3
Trgovina	11,4	10,1
Turizam i ugostiteljstvo	1,4	1,8
Zanatstvo	6,7	8,8

Izvor:

1. Zemljopisni atlas RH, Zagreb: ŠK i Leksikografski zavod M. Krleža, 1983.
2. Statistički godišnjak SRH 1975, Zagreb: Republički zavod za statistiku, 1975.

¹ Zbog inflacije u ovom razdoblju od 26 godina društveni proizvod prikazali smo isključivo u postocima, kako bismo dobili uvid u promjenu poljoprivredne proizvodnje.

Jedna od važnih posljedica deagrarizacije jest i promjena u poljoprivrednoj proizvodnji. Uzevši društveni proizvod kao osnovni pokazatelj deagrarizacije, odnosno udio poljoprivrednog društvenog proizvoda u ukupnom društvenom proizvodu Zagrebačke županije 1973. i 1987. možemo prikazati promjenu unutar poljoprivredne proizvodnje.

Poljoprivredna proizvodnja i nadalje je važna stavka u ukupnom društvenom proizvodu Zagrebačke županije, no njen udio je 1973. smanjen za 59,1% u odnosu na 1989. godinu i to u korist industrije i ostalih djelatnosti. Feminizacija poljoprivrede također je jedna od posljedica deagrarizacije. Do te pojave dolazi u gospodarski manje razvijenim sredinama, gdje u urbane sredine na rad odlazi prvenstveno muška radna snaga. Tako je 1981. udio žena u ukupnom poljoprivrednom stanovništvu veći za 16%, a 1991. taj je postotak smanjen, no sveukupni broj ženskog poljoprivrednog stanovništva ove županije veći je za 12%.

Sljedeća posljedica deagrarizacije jest senilizacija — pojava da na nekom prostoru prevladava staro stanovništvo. Tako je 1971. udio stanovništva starijeg od 65 godina iznosio 11,6% od ukupnog broja stanovnika, a prosječna starost 36,6 godina, što govori da je već 1971. ovaj prostor zahvaćen

senilizacijom. Godine 1991. udio starog stanovništva povećao se za 1,5%, dok se prosječna starost povećala za 1,6 godina, te danas iznosi 38,2 godine, a radi takve dobne strukture stopa prirodnog prirasta biva sve niža.

Kao ostale posljedice deagrarizacije možemo navesti dnevne migracije, te problem školstva koji je prvenstveno vezan za nepohađanje obrazovnih ustanova. Posljedica je nepismenost, a ona je opet vezana za prijeratno i poslijeratno razdoblje, što se danas očituje uglavnom na stanovništvu starijem od 50 godina.

Osnovne posljedice procesa deruralizacije jesu smanjivanje i nestanak sela. Pod smanjivanjem podrazumijevamo smanjivanje broja stanovnika unutar sela, te na taj način dolazi i do smanjenja ruralne površine u korist urbane i na kraju smanjenje samog broja seoskih naselja, odnosno njihov nestanak.

Smanjenje i nestanak sela prikazan je indeksom smanjenja broja stanovnika u općinama Zagrebačke županije, i to kao omjer broja stanovnika 1991. i 1961.

Samobor	134,8
Brckovljani	106,2
Brdovec	134,7
Dubrava	75,9
Dugo Selo	203,3
Farkaševac	62,9
Gradec	71,9
Hruševac Kupljenski	80,8
Jakovlje	93,2
Jastrebarsko	101,1
Klinča Sela	92,6
Pisarovina	76,9
Preseka	52,7
Pušća	98,8
Rakovec	68,6
Rugvica	103,8
Sošice	36,0
Sv. Ivan Zelina	92,8
Sv. Nedjelja	202,5
Vrbovec	107,9
Žumberak	74,6
Zagrebačka županija	104,4

Proces deruralizacije vrlo je diferencirana pojava u Zagrebačkoj županiji. Naj snažnije se deruraliziraju prostori bliže gradu Zagrebu, a zatim oni koji su uz glavne prometnice. Naselja općine Samobor, Brckovljani, Brdovec, Dugo Selo, Jastrebarsko, Rugvica, Sv. Nedjelja i Vrbovec snažno se deagrariziraju, ali i dobar dio tih naselja počinje zadržavati stanovništvo.

Drugi dio županije, predjeli udaljeniji od prometnica i urbanih žarišta uz deagrarizaciju još se uvijek i snažno prazne. Tu ulaze naselja općina: Dubrava, Farkaševac, Gradec, Jakovlje, Klinča Sela, Pisarovina, Preseka, Pušća, Rakovec, Sv. Ivan Zelina, Sošice i Žumberak.

Zanimljiv je primjer da općina Sošice, koja broji najveći broj naselja (87), ima svega dva naselja, Kamenci i Sječevac koja su zabilježila porast od 1961. do 1991., dok sva ostala naselja bilježe pad broja stanovnika.

Proces potpunog nestanka sela kao posljedice deruralizacije dogodio se selima Grabarak i Špigelski Breg, a Popovići Žumberački i Rajakovići godine 1991. nisu imali niti jednog stanovnika.

Za sva ostala sela i naselja u kojima je prisutna deruralizacija, valja naglasiti da u njima boravi uglavnom staro stanovništvo, dok je ono mlađe migriralo u gradove. Ako se deruralizacija nastavi razvijati ovom brzinom i snagom moglo bi doći do nestanka daleko većeg broja sela, što je lako moguće, jer postoji znatan broj sela sa manje od 10 pretežito starih stanovnika.

Zaključno možemo reći da je rubni prostor Zagreba, Zagrebačka županija sa 21 općinom i 562 naselja (sela) vrlo deagrariziran prostor. Danas, sa sigurnošću možemo procijeniti da svega 10-12% poljoprivrednog stanovništva živi u ovom prostoru. Na deagrarizaciju izuzetno utječe Zagreb svojim velikim urbanim i gospodarskim potencijalom. Snažna deagrarizacija izaziva direktnu deruralizaciju. Postoje već i konkretni primjeri potpunog nestanka stanovništva iz nekih sela Zagrebačke županije, a pedesetak sela broji već manje od 20 stanovnika.

Proces deagrarizacije snažniji je u selima bliže gradu i na povoljnijim prometnim pristupima. Slabija je deagrarizacija u udaljenijim dijelovima županije.

literatura

- V. Puljiz: Eksodus poljoprivrednika, Zagreb: Centar za sociologiju sela, grada i prostora IDIS-a, 1977.
 M. Vresk: Dnevni urbani sistem Zagreba, **Geografski glasnik**, broj 46, Zagreb 1984.
 M. Vresk: Metropolitanska regija Zagreba 1981. god., **Radovi**, broj 19, Zagreb 1984. str. 59-66
 S. Žuljić: Zagreb i okolica, **Geografski glasnik**, broj 26, Zagreb 1964. str. 65-182.
 S. Žuljić: Zagreb i okolica, **Geografski glasnik**, broj 27, Zagreb 1965, str. 39-147.
 Osnove dugoročnog razvoja grada Zagreba, Zagreb: Centar za ekonomski razvoj grada Zagreba, Ekonomski institut — Zagreb, Urbanistički zavod grada Zagreba, 1982.
 Osnovne smjernice budućeg razvitka grada Zagreba, Zagreb: Ekonomski institut — Zagreb, Gradski zavod za planiranje razvoja i zaštitu čovjekova okoliša, 1993.
 Zemljopisni atlas RH, Zagreb: ŠK i Leksikografski zavod M. Krleža, 1993.

Maja Jugović
Adolf Malić

A decrease in the agrarian and rural nature of the Zagreb county

Summary

The agrarian and rural nature of the surroundings of Zagreb are going through a pronounced change.

The City of Zagreb, as the leading urban and industrial centre of Croatia, strongly attracts and absorbs the population of its nearest surroundings.

From 1961 to 1991 the agrarian population in the Zagreb County decreased from 102,884 to 26,423 persons.

In 1961 the percentage of the agrarian population was rather high, but in 1991 it was only 16 per cent. The pronounced decrease of the agrarian population in the county has resulted in its urbanization.

Although the City of Zagreb itself grew very fast, between 1961 and 1991 the population increase in the county was only 4 per cent, and between 1961 and 1971 there was even a population decrease of 2.7 per cent.

La dépopulation agraire et la déruralisation dans le comitat de Zagreb

Résumé

La dépopulation agraire et la déruralisation sont fortement présentes dans la région en bordure de Zagreb.

Zagreb, le plus grand centre urbain et industriel de Croatie, attire et absorbe beaucoup la population des proches environs. De 1961 à 1991, la population agricole a diminué de 102 884 à 26 423 habitants dans le comitat de Zagreb. En 1961, le pourcentage de la population agricole était beaucoup plus élevé, mais en 1991 il est tombé à 16%. Il y a eu également une importante déruralisation, due à la dépopulation agraire incontestable dans le comitat.

Bien que la ville de Zagreb ait une croissance très rapide, entre 1961 et 1991 la croissance de la population du comitat de Zagreb n'était que de 4%, alors qu'une baisse de 2,7% avait été enregistrée entre 1961 et 1971.